

თედო დუნდუა 1961-2025

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საქართველოს ისტორიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტის ხელმძღვანელი, პროფესორი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი **თედო დუნდუა** გარდაიცვალა 14 ოქტომბერს.

თედო დუნდუა ოთხი ათეული წლის განმავლობაში პედაგოგიურ და სამეცნიერო საქმიანობას ეწეოდა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. ქართულ და უცხოურ ენებზე გამოქვეყნებული აქვს ასობით პუბლიკაცია საქართველოს სხვადასხვა ეპოქის ისტორიის, ქართული ნუმიზმატიკის, ეპიგრაფიკის, ისტორიის ფილოსოფიის საკითხებზე. მისი სამეცნიერო ნაშრომები გამოირჩეოდა სრულიად ახალი ხედვით, განსაკუთრებით კი - ისტორიული პროცესების ფილოსოფიურად გააზრებით.

უცხოურ ენებზე გამოქვეყნებული ნაშრომებით თედო დუნდუას დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში განსაკუთრებული წვლილი მიუძღვის საქართველოს ისტორიის შესწავლისა და პოპულარიზაციის საქმეში. მისი ნაშრომების დიდი ნაწილი ინგლისურ ენაზეა გამოქვეყნებული. ამით მან საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებული მრავალი საკითხის აქტუალიზება მოახდინა და უცხოელი მკვლევრების ყურადღება მიაპყრო როგორც უკვე კარგად, ისე ნაკლებად შესწავლილ, საკითხებს. მას ახლებურად ჰქონდა გადააზრებული ისტორიოგრაფიის აქტუალური საკითხები. აღსანიშნავია, რომ მისი კვლევის ინტერესის საგანს წარმოადგენდა ევროპის შექმნა და ევროპის ინტეგრაციის ისტორიული ფორმები, რასაც ათწლეულების განმავლობაში ასწავლიდა საქართველოს ისტორიის სამაგისტრო პროგრამის სტუდენტებს. განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია მისი დამსახურება ისტორიის ფილოსოფიის განვითარების საკითხში. ციკლური განვითარების თეორია, რომელიც ადრეულ ისტორიოგრაფიაში არსებობდა, მან ხელახლა ააღორძინა და სათანადო ფაქტებზე დაფუძნებით კიდევ უფრო მეტად განავითარა. ამავდრო-

ულად მან შექმნა თეორიული ჩარჩო, რომლის ფარგლებშიც ისტორიკოსებს შეუძლიათ ისტორიული წარსულის გააზრება. აღსანიშნავია, რომ მისი თეორიები არამხოლოდ ქართული, არამედ მსოფლიო ისტორიოგრაფიისთვისაც მნიშვნელოვანი შენაძენია.

თედო დუნდუას სადოქტორო დისერტაცია **„ქართული ეთნოკულტურული ევოლუცია და დასავლეთი ნუმისმატიკური მასალების მიხედვით“ (თბილისი, 1994)** სწორედ ამ კონცეპტუალური ჩარჩოს ფარგლებში განიხილავს საქართველოს ისტორიასთან დაკავშირებულ მრავალ საკითხს. ამასთან, ყველაფერი გააზრებულია ნუმისმატიკური მასალის საფუძველზე. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ პირველ რიგში ამ ნაშრომით თედო დუნდუა ქართული ისტორიოგრაფიისთვის იყო უკანასკნელი დიალექტიკოსი.

ქართული ნუმისმატიკა მისი განსაკუთრებული ინტერესის საგანს წარმოადგენდა. მან, გიორგი დუნდუასთან თანაავტორობით ქართული ნუმისმატიკის შესახებ ორტომეული გამოაქვეყნა. მოგვიანებით, 2013-2015 წლებში მისი ხელმძღვანელობით საქართველოს ისტორიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტის ბაზაზე, ინსტიტუტის წევრთა მნიშვნელოვანი ნაწილის ჩართულობით შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის დაფინანსებით განხორციელდა პროექტი **„ქართული ნუმისმატიკის ინგლისურ-ქართული ონლაინ-კატალოგი“**. კატალოგს მნიშვნელოვანი აღიარება და გამოხმაურება მოჰყვა მსოფლიოს ნამყვანი უნივერსიტეტებისგან, მათ შორის, ნიუ-იორკის და ოქსფორდის უნივერსიტეტები. 2021 წელს კატალოგის ინგლისური ვერსია მეორედ გამოიცა ათენში, ბერძნული გამომცემლობის ინიციატივით. 2022 წელს, ნუმისმატიკის XVI მსოფლიო საერთაშორისო კონგრესზე თედო დუნდუა ხელმძღვანელობდა ქართული ნუმისმატიკის შესახებ სპეციალურ სესიას, რომელიც მთლიანად მიეძღვნა ქართული ნუმისმატიკის წარმოჩენას. სესიაზე ნაკითხული მოხსენებები კატალოგის გარკვეულ გაგრძელებას წარმოადგენდა.

ბოლო წლებში თედო დუნდუამ განახორციელა ბოლო პროექტი **„აფხაზეთი საქართველოა. ისტორიულ-ნუმისმატიკური ნარატივი (თბილისი, 2025).“** ნაშრომში მან დაასაბუთა, რომ მონეტები, რომლებიც ისტორიულად მიმოიქცეოდა აფხაზეთის ტერიტორიაზე, ასევე ცირკულაციაში იყო დანარჩენი საქართველოს, ან დასავლეთ საქართველოს ტერიტორიაზე, რაც ადასტურებს იმას, რომ აფხაზეთის სამონეტო ბაზარი სრულად თანხვედრაში იყო დანარჩენი საქართველოს სამონეტო ბაზარ-

თან, ხოლო ისეთ ისტორიულ პერიოდებში, როდესაც საქართველო არ იყო ერთიანი, აფხაზეთის სამონეტო ბაზარი დასავლეთ საქართველოს სამონეტო ბაზრის იდენტური იყო.

თედო დუნდუას ლექციებს ისტორიკოსთა არაერთი თაობა აღფრთოვანებით ისმენდა. გარდა ამისა, მან აღზარდა მკვლევარ ისტორიკოსთა თაობა, რომელიც გამოირჩევა განსაკუთრებული პროფესიონალიზმით და საქმის ერთგულებით. იგი აქტიურად თანამშრომლობდა სამეცნიერო თვალსაზრისით მის აღზრდილ ისტორიკოსებთან ერთად და მათთან თანაავტორობით გამოცემული აქვს არაერთი სტატია და წიგნი.

მისი სახით გამორჩეული, განსაკუთრებულად ერუდირებული და ორატორული ნიჭით დაჯილდოებული ლექტორი, საერთაშორისო დონის მკვლევარი და მეცნიერი დაკარგა ქართულმა აკადემიურმა, სამეცნიერო სივრცემ და სრულიად საქართველომ.

**ნათია ფიფია,
აპოლონ თაბუაშვილი,
აკაკი ჩიქობავა,
ემილ ავდალიანი**